

er verband tusschen dit artikel van prof. Zuidema en hetgeen in „De Reformatie“ (o.m. door mijzelf) over bedoelde twee deelen geschreven werd.

Prof. Z. beoordeelt prof. Berkouwer op grond van den inhoud van de eerste twee „Dogmatische Studiën“ als een recht-zinnig en een scherp-zinnig man. Bovendien is deze hoogleraar een zachtzinnig man. Ik geef hier graag prof. Z. het woord: „Zo zachtzinnig, dat er wel lezers zijn, die zijn „nee“ niet duidelijk vernemen, en die aan de verleiding geen weerstand kunnen bieden, hem ten onrechte voor zich in te palmen. En anderen, die zijn „nee“ niet opmerken, en hem er van gaan betichten, dat hij het rechtzinnige „nee“ zou verwaarlozen, waar het in onzen tijd niet verzwegen mag worden.

Maar mij zegt Berkouwer's zachtzinnig „nee“ boekdelen! Want het zachte nee van den zachtzinnige is krachtiger, omdat het inniger is, dan het bulderend nee van een brigadier“.

Helaas geeft prof. Z. niet aan wien hij in de aangehaalde zinsnede op het oog heeft, maar ik meen me niet te vergissen als ik concludeer dat hij zich zoowel richt tot dr H. Berkhof c.s., als tot degenen die zich in „De Reformatie“ met de bedoelde geschriften van prof. Berkouwer bezig hielden. Ik geloof ook dat er onder ons zijn die meenen, dat prof. Z. zich terecht keerde tegen de scribenten in „De Reformatie“, vandaar dat ik het artikel, keurig uitgeknipt, door een familie-lid kreeg toegezonden, wellicht ter verootmoediging.

Men zal zich herinneren dat het oordeel van de barthiaansche hoog- en zeergeleerden zich niet beperkte tot de „Dogmatische Studiën“, maar zich ook uitstrekte over twee na-orlogsche werken: „Conflict met Rome“ en „Karl Barth en de Kinderdoop“. Voor wat het laatstgenoemde werk betrof poogde ik aan te toonen dat prof. Miskotte, prof. van Niftrik en dr Berkhof niet ten onrechte zich waardeerd uitlieten over prof. Berkouwer, al moet toegegeven worden dat die lof het uitbundigst was t.a.v. de „Dogmatische Studiën“.

Nu heb ik de bedoelde twee deelen van de „Dogmatische Studiën“ niet gelezen, en me derhalve, zooals dat behoorde, ervan onthouden een eigen oordeel over die geschriften ten beste te geven. Ik poogde slechts aannemelijk te maken, en dat op grond van twee andere na-orlogsche werken van prof. Berkouwer, dat de genoemde barthiaansche theologen voldoende redenen hadden tot hun lofzangen op prof. Berkouwer.

Het geschrift „Karl Barth en de Kinderdoop“ houdt zich, tot in den titel toe, bezig met den gedachtegang van Karl Barth over een bepaald onderwerp. En dat het daarbij maar niet gaat over een zaak die slechts wetenschappelijk interessant is, wordt door prof. Berkouwer in de „Inleiding“ van dat boek met zooveel woorden gezegd: „We hooren nl. in onze belijdenis de scherpe afwijzing van den „error Anabaptistiarum“, die den kinderdoop veroordeelen en reeds daardoor krijgt het aan de orde gestelde vraagstuk direct de reikelijke betekenis“. (A.w., p. 8; curs. van prof. Berkouwer).

Als ik dus als geloovige dit boek lees dan mag ik hopen ergens daarin te lezen de duidelijke uitspraak dat Barth's leeringen t.a.v. den kinderdoop lijnrecht staan tegenover hetgeen onze belijdenis ons op de lippen legt met de woorden van art. 34 N.G.B.: „Hierom verwerpen wij de dwaling der Wederdooperen, die niet tevreden zijn met een eenig doopsel, dat zij eens ontvangen hebben; en daarenboven veroordelen den doop der kinderkens der geloovigen“.

En wél vind ik bezwaren tegen Barth's behandeling van de schriftuurlijke gronden voor den kinderdoop, idem t.a.v. de dogmatische gronden voor den kinderdoop en idem t.a.v. de geschiedenis van den kinderdoop, maar nergens vind ik de onduidelijke uitspraak dat Barth's beschouwingen over den kinderdoop voor de kerk van onzen Heere Jezus Christus een doodelijk gevaar zijn. En dat is nu juist het voornaamste wat ik, als geloovig lid van die kerk, begeer te hooren. Het gaat er toch niet om dat we, ná lezing van zijn werken, met groot ontzag in de stem, concludeeren: „Wat is prof. Berkouwer toch een uitnemend dogmaticus“? Ik ben stellig doordrongen van zijn dogmatische kwaliteiten; een enkelen blik in zijn werken kan ieder overtuigen van zijn enorme belesenheid. Maar het is toch niet de taak van een eenvoudig geloovige om vast te stellen dat een bepaald theolog zoo knap is op het terrein van zijn vakwetenschap?

Het moge prof. Zuidema ontgaan wat ik precies bedoel. Laat ik dat met twee concrete voorbeelden toelichten.

In zijn boek „The five books of Moses“ (2e druk, 1948) bestrijdt de Amerikaanse hoogleraar O. T. Allis uitvoerig de moderne Pentateuch-critiek. Wellicht zal menig geloovige, gesteld dat hij Engelsch kon lezen, het betoog niet volledig kunnen volgen, de groote lijnen van die critiek zullen hem toch niet ontgaan. Hij zal eveneens de bestrijding van die critiek niet tot in alle details kunnen volgen, maar niettemin duidelijk zien, dat deze critiek op afdoende gronden radicaal wordt afgewezen. En weliswaar rept dat boek met geen woord over de artikelen 3 t/m 7 van de Nederlandse geloofsbelijdenis, maar dat verhindert den geloovige niet, ná zorgvuldige lezing van dat boek, met blijdschap te constateeren, dat hetgeen hij belijdt in die artikelen niet alleen ongeschokt bleef, maar

zelfs nog rijper en dieper voor zijn geestesoog kwam te staan.

Daarom heeft deze geleerde zijn taak t.o.v. zijn medegevoeligen verstaan.

In de tweede plaats verwijs ik naar het artikel „Let op U snaek!“, geschreven door prof. Zuidema in het weekblad „Trouw“, 25 Februari 1949. Daar bestrijdt hij prof. van Niftrik omdat deze een lans brak voor de wijsbegeerte van Sartre. Er is heel wat in dat artikel dat mij te moeilijk is, maar één ding is volkomen duidelijk: de beoordeeling van deze wijsbegeerte. Men hoore deze uitspraak van prof. Z.: „Sartre is vóór alles atheïst. En daarvan lees ik in de Bijbel: „Zou ik niet haten, die U haten? Tot vijanden van zijn zij mij“. En elders in dit artikel nog dit: „Hij weet, dat wie dit leert — zoals Sartre — verduisterd is in zijn verstand, omdat hij de waarheid in ongerechtigheid ten onder houdt“. (Het gespatieerde in het eerste citaat is van prof. Z., J. M. Z.).

Ik zie er van af na te gaan hoe prof. Zuidema zich uitdrukte in zijn bestrijding van zijn voormalige collega's op het zendingsterrein. In ieder geval was hij daarin zóó duidelijk, dat ook zijn eenvoudige medegevoeligen in de gebonden kerk van De Bilt het konden begrijpen. En zóó zachtmoedig, dat men in het blad „In de Waagschaal“ prof. Zuidema vergeleek met prof. Schilder. En hoe men in dié kringen over prof. Schilder oordeelt kan voldoende duidelijk zijn uit hetgeen ik bij een vorige gelegenheid citeerde uit het artikel van dr H. Berkhof. Het is mij dus een raadsel waarom prof. Z. het doet voorkomen alsof de zachtzinnigheid van prof. Berkouwer „het van je“ is. Tenzij hij inmiddels spijt ervan kreeg dat zijn „nee“ was als het bulderend nee van een brigadier.

Inderdaad is hij wél zeer zachtzinnig t.a.v. prof. Berkouwer, zooals moge blijken uit dit citaat: „Of ik geen critiek heb? Ja zeker! Zoals hij op mij, zo ik op hem. Maar daar wil ik het hier niet lang over hebben. Want die critiek verstomt toch weer in mij, zodra ik 'n boeken opsla. Soms scheert de schrijver de lat van het moderne en gevaarlijke existencialisme en irrationalisme. Maar hij geeft zich er niet aan over, en is er niet door bevangen“. Dat overigens een Gereformeerd dogmaticus een zoodanige lat moet scheren is anders al bedenkelijk genoeg. En van iemand die een bijzonderen leerstoel voor Calvinistische Wijsbegeerte bezet zouden we graag een wat duidelijker geluid hooren. Want — en over dat feit is prof. Zuidema lustig heengehuppeld — als een dogmaticus zóó over Barth en zijn leeringen schrijft dat de Barthiaansche theolog daaruut stof voor de compositie van zijn lofzang kan puren en de gereformeerde theolog (in dat geval ds Bremmer) daaruut concludeert tot gebrek aan rechtzinnigheid, dan is voor den geloovige het zachtzinnige „nee“ zeer gevaarlijk geworden: hij kan er nog alle kanten mee uit. En van iemand die zich opzettelijk met de hedendaagsche theologie bezighoudt mag, meen ik, een geluid gehoord worden dat voor élk misverstand onvatbaar is, temeer nog als dezelfde dogmaticus met zijn handteekeningen bewees hartelijk in te stemmen met het dreunend en harde „nee“ tegen een ieder die niet ten VOLLE instemde met zekere leeruitspraak.

En ik houd me maar eenvoudig bij Gal. 1: 8, 9 en spreek dus even absolutistisch als Paulus. En Paulus spreekt niet het dubbelzinnig-zachte „nee“.

Ware ik hoofdredacteur van dit blad, ik zou prof. Zuidema gaarne een heele pagina afstaan om aan te toonen dat b.v. het „nee“ van prof. Berkouwer t.a.v. Barth's leer over den kinderdoop duidelijk en radicaal afwijzend is. Want ik waardeer prof. Zuidema nog te zeer dan dat ik, zonder meer, kan toezien dat hij zich degradeert tot tuinknecht in de „carbonariërs“-kweekkerij. Maracaibo (Venezuela). Drs J. M. ZINKSTOK.

LITERATUUR EN KUNST

Het goede milieu

Aart Romijn: Het wonder der jaren. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Er zijn veel boeken, die als tweede of derde deel, bij een voorafgaand deel zich aansluiten en die men toch heel goed afzonderlijk kan lezen. Wel ontmoet men er dezelfde figuren in, maar de probleemstelling is zoo geheel anders, de situaties zoo gewijzigd, dat de schrijvers hun personen als geheel nieuw konden introduceeren. Het is dan wel wenschelijk, het voorafgaande deel te lezen, doch noodzakelijk is het niet.

Anders staat het met den nieuwen roman van Romijn, die onlosmakelijk verbonden is met „De Achtergrond“. De schrijver leidt zijn personen niet op nieuw in, hij stelt hen voor als bekenden van wie de lezers reeds alles weten. Dit maakt het noodzakelijk eerst het voorafgaande deel te lezen, wat op zichzelf geen bezwaar is, daar men dan met een goed christelijk boek in aanraking komt, waarin een interessant probleem wordt behandeld, nl. dat van een intelligenten jongen, die de H.B.S. bezoekt en daardoor boven zijn milieu uitgroeit. Een geval, dat heeden ten dage meer voorkomt en dat de aandacht waard is. Voor beide partijen, het gezin zoowel als den zoon, levert de situatie moeilijkheden op. Hoevelen worden niet later door een minderwaardigheidsgevoel gedrukt, wat

tot soms ernstige psychische verschijnselen kan leiden!

„De Achtergrond“ was voor Geert, den held van het verhaal, niet slechts het arbeidersmilieu, waarin hij is opgegroeid, maar ook de christelijke godsdienst, waarin hij werd opgevoed.

In dezen nieuwen roman is de achtergrond dezelfde gebleven. Reeds dadelijk maken we weer kennis met de sympathieke moeder, die opziet tegen haar knappen zoon, inwendig een beetje bang is voor hem, maar hem toch weet vast te houden door haar gebed en liefde.

Evenals in het eerste deel blijft de vader meer in het donker. Wel heeft zijn rustige aard, zijn helder oordeel en gezonde volkshumor een remmenden invloed op zijn zoon, de eigenlijke zorg draagt, naar het niterlijk althans, de moeder. Haar primitief, ongecompliceerd karakter moet tot de kleine botsingen leiden, die zij toch zoo vreest. Haar typeering wordt zoo zuiver volgehouden in alle omstandigheden waarvoor zij geplaatst wordt, dat zij een der mooiste vrouwenfiguren is uit de christelijke romankunst.

Het aantal personen in dezen roman is niet groot, en zij hebben weinig invloed op de ontwikkeling van de intrige. Geert wordt bediende in een boekhandel en maakt het daar uitstekend. Misschien is zijn opgang wat snel en zijn de ideeën van den jongsten bediende wat eigenwijs, hinderlijk zijn ze niet, terwijl ze een goed beeld geven van een modernen boekhandel met al wat daar omgaat. De figuren van den patroon en den eersten bediende komen goed uit, hoewel zij voor de psychologische ontwikkeling van geringe betekenis zijn.

Van groot belang in dit opzicht is een der winkelmeisjes. Zij heeft respect voor den knappen nieuweling, welk gevoel aangroeit tot hartelijke vriendschap. Daardoor komt zij voor Geert naast Noortje te staan, de dochter van den rijken notaris, oud-klasgenoot en vriendin van den H.B.S.-er. Zijn gevoel voor haar had Geert onderdrukt, daar zijn overdreven gevoel voor standverschil, voortspruitend uit zijn lage afkomst, een liefdesverhouding onbestaanbaar deed achten.

Anders is dit met zijn collega. Hier is de stand geen bezwaar. Heel goed beschreven wordt het conflict in zijn hart, als hij, onbewust daardoor beïnvloed, zijn rijke kennisje diep grieft door haar een pruilboek aan te raden, als iets wat juist voor haar geschikt is. Uitstekend is in dit conflict de houding van het winkelmeisje, dat geen voordeel wil trekken uit de voor haar gunstige situatie, maar hem afwijkt op grond van een veel grooter en ingrijpender verschil dan stand en geld, nl. het geloofsverschil.

Hierdoor wordt Geert teruggeworpen op zich zelf en zijn milieu. Logisch ontwikkelt zich het proces. Nooit was hij in wezen los van God geweest, al had zijn trots dat niet willen erkennen. Het meisje heeft het gevoel en heeft er voor zich de consequentie uit getrokken. Geert leert beseffen welk een ongelooflijken rijkdom hij bezit in zijn „achtergrond“, het huiselijk milieu van zijn vrome ouders. Hij gevoelt zich met duizend banden daaraan verbonden.

Langzaam maar zeker voltrekt zich het wonder der jaren aan hem. Hij is geestelijk rijper geworden, het milieu is aanmerkelijk verbeterd, dank zij ook zijn verdiensten.

Wat de lezer al lang kon vermoeden, gebeurt. Het komt met Noortje en hem in orde, hij zal opgenomen worden in die andere wereld, waarnaar hij is toegelooft. Hij beseft, wat hij te danken heeft aan zijn ouders, aan hun opofferingen niet alleen, maar aan hun geloof, dat ook standen overbrugt.

Het wonder, dat zich aan hem voltrekt is, dat hij nu, als een rijke toekomst hem tegenlicht, terugdeinst. Voor niemand en niets wil hij dat oude milieu nu loslaten. Ook dit kan gelukkig worden opgelost, ongewrongen, doordat ook Noortje een geloovig meisje is, dat zich thuis voelt in het arbeidersgezin, omdat daar waarden geborgen zijn, die ver uitstijgen boven gelden standverschil.

Dit tweede deel is een vooruitgang bij het eerste, al zijn ook hier nog wel zwakke plekken. Te schuchter komt nog Geerts verhouding tot God naar voren, die hier een belangrijker factor had moeten zijn. De vrouwenfiguren zijn meer de draagsters van het geloof, dan de mannen. Komt het daardoor, dat over het geheel genomen de teekening der vrouwelijke personen mooier is dan die der mannen, zelfs met Geert er bij?

Er gebeurt weinig indrukwekkends in dezen roman; alles is geconcentreerd op de geestelijke ontwikkeling. En deze wordt uitnemend beschreven in een goeden dialoog. Daardoor zal men dit boek met groot genoegen lezen; het brengt spanning, maar ook ontspanning, omdat het een christelijke roman is. En dat is veel waard in dezen tijd, waarin het leven zoo vaak absurd genoemd wordt door hen, die den goeden achtergrond missen.

Gron.

H. S.

Amico
Vinct
titel het
ke zij g
Zoo o
werk, d
noemd e
rijk, ing
treffend
haar di
treff.
Want
in huts,
Egon F
menaal.
het zee
van eer
op spekl
lijk fijn
Ik sp
tuur ze
doch oc
Kok, K
over d
eeuw —
Wat is
Wij k
geest e
blaast
dichter,
Reeds
Heilige
Heeren.
Het l
als daa
is van
en dat
een lev
De s
mystiek
Als d
tegen u
niets te
Zij doel
Maar
beweert
de schr
gevoel
den wil
God. E
menigm
Denk
Rosenb
is er
numine
der my
zelf als
sterven,
Het v
Mysti
te zijn
en het
meest
veelal
juister:
Daar
mystiek
den, be
cen teel
lijke m
Dat
— en
woorden
eeuw al
houdt b
hij werl
onze m
fijnste
wachter
cultuur,
dan ke
Russisc
kelijk t
venlaag
Zooal
over de
grand
parle, l
regeert
De an
schen r
De s
misch e
Het s
tieven,
kens te
cultuur
Wat
ning tu
is de s
contact
zou. A